

Lukustartti

– jatkotyöskentelyvinkit opettajalle

Helsingin kaupunginkirjasto

Satu Heikkinen, Ilona Savolainen ja Annamari Ylianttila

Hyvä ekaluokan opettaja!

Kirjastojen lahja ekaluokkalaisille on tänä lukuvuonna Laura Merzin ja Aino Järvisen *Otusten joukossa* -teos (Etana Editions, 2021). Olemme koonneet muutaman vinkin, miten kirjaa voi käsitellä luokassa yhdessä oppilaiden kanssa. Yhteinen lukeminen innostaa lapsia kirjan pariin ja kannustaa jatkamaan kirjan tutkimista myös kotona. Jotta kirjan yhteinen käsittely sujuisi helposti, kouluihin on toimitettu kirjoista myös opettajan kappaleita.

Toivotamme luokallesi iloisia lukuhetkiä!

Ideoita yhteiseen lukemiseen luokassa

Lukea voi monella tavalla – varsinkin kun luetaan porukassa! Kokeilkaa yhdistää lukemiseen ääntä tai liikettä. Joskus lukea voi myös hassutellen: kuulostaako kirja erilaiselta vaikkapa yhdellä jalalla seisten, kyykyssä lattianrajassa, kattoa kohti kurkotellen tai silmät suljettuina pää pulpetilla leväten? Kokeilkaa ja keksikää itse uusia tapoja. Alla muutama idea yhteisen lukemisen rikastamiseksi.

Kuvista liikkeelle

Aloittakaa kirjaan tutustuminen tutkimalla kuvitusta yhdessä. Minkälaisia mielikuvia otuksista kirjan kuvat herättävät? Mitä värejä otusten kuvaamisessa on käytetty ja ovatko ne oikeasti sen värisiä? Osaavatko oppilaat nimetä kirjan otukset, mitä he tietävät niiden elintavoista? Lopuksi luetaan yhdessä.

Tai entäpä jos lähtisittekin liikkeelle pelkästä tekstistä ilman kuvien tukea? Opettaja lukee ääneen, ja samaan aikaan oppilaat piirtävät tai maalaavat kirjan otuksia. Lopuksi voidaan vertailla oppilaiden tulkintoja otuksista kirjan kuvituksiin ja keskustella yhteneväisyyksistä ja eroista.

Yhteinen äänimaisema

Minkälaiden äänten ympäröimänä kirjan otukset elävät? Kuuluuko otuksen jaloista töminää, miten otus itse äänitelee? Entä minkälaisia ääniä kuuluu otuksen ympäriltä? Suhiseeko tuuli puissa tai ruohikossa tai kuuluuko aaltojen loisketta? Miettikää, miten voisitte itse omilla äänillänne luoda äänimaiseman jonkin kirjan otuksen ympärille.

Kun äänimaisema on ideoitu, oppilaat sulkevat silmänsä ja tekevät äänimaiseman. Opettaja lukee oppilaiden äänimaiseman päälle otusta koskevan kappaleen kirjasta.

Esimerkki: merellinen äänimaisema

- Opettaja lukee ensimmäisen kappaleen luvusta *Meri on elämän ehto*, s. 4.
- Opettaja pyytää oppilaita kuvittelemaan, miltä merellä kuulostaa. Voisiko esimerkiksi aaltojen ääntä jäljitellä vaikkapa suhisemalla?
- Oppilaat sulkevat silmänsä ja alkavat tuottaa merellistä äänimaisemaa. Yritetään kutsua meren äänillä valaata paikalle! Jos halutaan, opettaja voi soittaa oppilaiden luoman äänimaiseman päälle valaiden laulua Youtubesta tai levyltä.
- Opettaja lukee luvun *Merenaista musiikkia*, s. 8–9, taustallaan lasten tekemä äänimaisema (ja valaiden laulu).

Otukset liikkeellä

- Luetaan kirjan lukuja ääneen ja kokeillaan muuttua lukujen otuksiksi.
- Miten kilpikonna liikkuu, entä lumileopardi? Kengurun pomppivan liikkeen erottaa varmasti käärmeen luikerruksesta... mutta miten mahtaa liikkua muurahaiskarhu? Entä miten liikkuu ihmislapsi?
- Arvuutelkaa vuorollanne eläimiä: Yksi oppilas päättää mielessään minkä tahansa eläimen, jonka liikkumista hän matkii. Toiset oppilaat saavat arvailla eläintä.

Esimerkki: Kaskelottien uinailua

- Opettaja kertoo etukäteen, että tässä luvussa kerrotaan kaskelottien elämästä ja kun kuuntelemme, liikumme kuin kaskelotit. Kaskelottien elo on uinailevaa, joten liikkeemme ovat hitaita ja rauhallisia.
- Kun kaskelotit suihkuttavat vettä, nostetaan kädet ilmaan. Kun kaskelotit sukeltavat, mennään alas lattianrajaan. Kun kaskelotit nousevat pystyyn, nousemme pystyyn.
- Opettaja lukee luvun *Uinailua aaltojen sylissä*, s. 6, ja oppilaat liikkuvat samalla.

Sanataidetehtäviä

1. Ystäväkirja

Piirretään ystäväkirjaan minkä tahansa otuksen kuva. Keksitään sille nimi, lempinimi, lempiruoka, lempiväri ja joku juttu, missä se on erityisen hyvä. Otus voi olla ihan mikä tahansa! Ei tarvitse olla mikään kirjan otuksista.

Ystäväkirjan sivu löytyy liitteestä 1.

2. Mielikuvitusotuksen muotokuva

Tarkastellaan *Otusten joukossa* -kirjan upeita kuvituksia.

Ohjeistus oppilaille: Kokeile itse tehdä kuva mielikuvitusotuksesta, jonka sinä itse keksit. Ota pala tummaa kartonkia ja ala repiä siitä muotoa. Voit myös käyttää muotona syksyn lehteä. Liimaa muotosi papereille. Piirrä tai liimaa muodolle silmät. Voit myös täydentää otustasi jaloilla. Ehkä sillä on käpälät, sorkat, siivet tai evät? Onko sillä tuntosarvet, kärsä tai pitkät korvat? Piirrä tai revi lisää pahvia ja viimeistele otuksesi valmiiksi.

Kun otuksesi kuva on valmis, voit tarkastella sitä tarkemmin. Mitä lajia se on? Voit keksiä sille ihan kokonaan uuden lajinimen. Keksi ja kerro kaverille otuksestasi. Missä se asuu? Mitä se syö? Missä se nukkuu? Mitä se mieluiten puuhaa?

3. Tietoisku sinusta itsestäsi

Ohjeistus oppilaille: Sinä itse olet myös mielenkiintoinen otus! Kerro itsestäsi kaverille tai kirjoita itsestäsi samoin, kuin kirjassa kerrotaan otuksista. Voit jatkaa näitä lauseita, tai kertoa ihan omin sanoin.

Tämä otus on ihminen, jonka nimi on.... (*sinun nimesi*)

Tämän otuksen voi joskus nähdä... (*missä paikassa viihdyt hyvin?*)

Eniten tämä otus tykkää... (*mistä sinä tykkäät?*)

Joskus tämä otus näkee unta.... (*mistä sinä olet nähnyt unta tai haluaisit nähdä?*)

Yllättävää tässä otuksessa on... (*keksi joku yllättävä asia itsestäsi*)

Jos haluat tutustua tähän otukseen, kannattaa.... (*anna joku neuvo toiselle otukselle, joka haluaisi tutustua sinuun*)

Täytettävä lomake tietoiskua varten löytyy liitteestä 2.

4. Kaiken maailman otukset

Otusten joukossa -kirjassa kerrotaan muutamasta upeasta otuksesta. Mitä kaikkia muita otuksia maailmassa onkaan! Luetelkaa luokassa kaikki otukset, joita keksitte – opettaja voi kirjata otukset ylös suurelle paperille tai liitutaalulle.

Valitkaa otuksista yksi tai useampia, joista haluaisitte tietää lisää. Kirjastosta voi kysyä apua tietokirjojen etsimisessä.

Tehkää yhdessä oma kirjan tyylinen tietoisku jostain valitsemastanne uudesta otuksesta. Tehkää repimistekniikalla kuvia eläimestä.

5. Arvaa otus

Jokainen oppilas valitsee yhden otuksen, jota hän ei saa paljastaa muille. Tästä otuksesta kerätään itselle ylös viisi faktaa. Faktat voi etsiä joko *Otusten joukossa* -kirjasta tai kirjaston tietokirjoista.

Nämä faktat kerrotaan luokkakavereille, ja he yrittävät arvata mistä otuksesta on kyse. Faktat voi kertoa yksitellen tai kaikki samaan aikaan.

Faktojen keräämisen ja arvailun voi toteuttaa myös pareittain tai pienryhmissä.

6. Kirje otuksilta ihmisille

Kun olette yhdessä lukeneet ja tutustuneet *Otusten joukossa* -kirjaan, olette saaneet paljon mielenkiintoista tietoa otuksista, joiden joukossa itsekin otuksina elämme.

Pohtikaa yhdessä, mitä kirjan otukset ehkä haluaisivat sanoa meille ihmisille? Mitä ne ehkä toivoisivat tai miten ne haluaisivat neuvoa meitä?

Kirjoittakaa yhdessä pieni kirje otuksilta ihmisille.

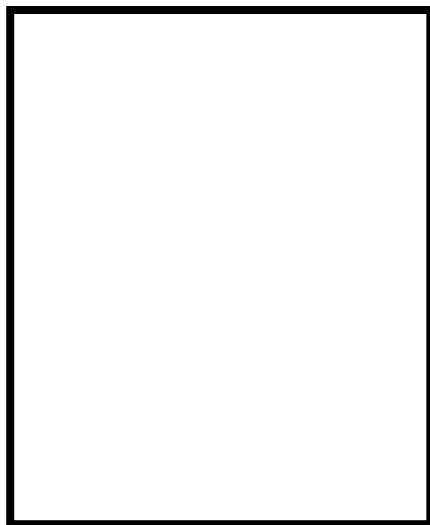
7. Luokkakuva

Tehkää isolle paperille yhteinen luokkakuva repimistekniikalla niin, että jokainen tekee ensin oman kuvansa ja lopuksi kaikki liitetään yhteiselle paperille. Voitte liittää kuvan ohien myös tietoisikut teistä itsestänne (*tehtävä 3*) ja laittaa teoksenne esille luokkaan.

Liitteet

Liite 1: Täytettävä ystäväkirjan sivu

Liite 2: Tietoisku sinusta itsestäsi

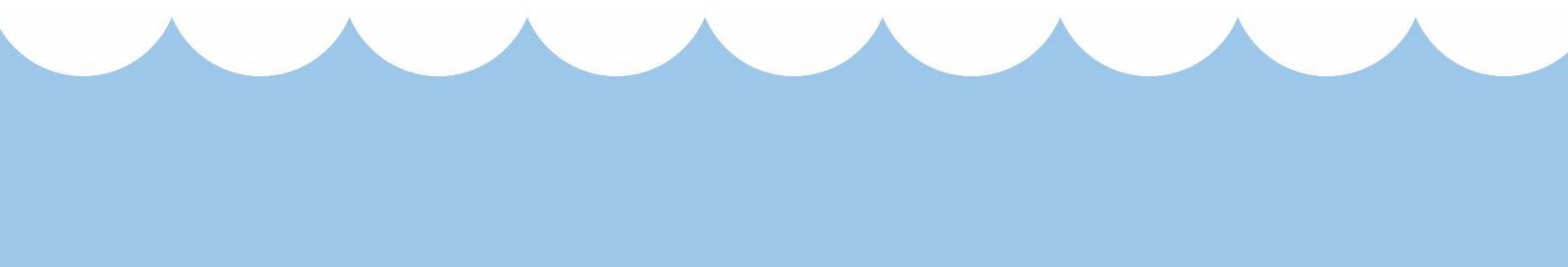
Nimi:

Lempinimi:

Lempiruoka:

Lempiväri:

Missä olen erityisen hyvä:

TIETOISKU SINUSTA ITSESTÄSI

Tämä otus on ihminen, jonka nimi on _____

Tämän otuksen voi joskus nähdä _____

Eniten tämä otus tykkää _____

Joskus tämä otus näkee unta _____

Yllättävää tässä otuksessa on _____

Jos haluat tutustua tähän otukseen, kannattaa _____

